

Vammaisten ja kehitysvammaisten asiakkaiden asiakasmaksut

Aluevaltuusto 19.2.2024

Sanna Tölli, Miia Kekarainen, Arja Heikkinen

Asiakasmaksujen lainsäädännöllinen tausta

- Vammaiset henkilöt maksavat tavanomaisista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sairaanhoidon palveluista, kuten muutkin palvelujen käyttäjät.
- **Vammaispalvelulain** (380/1987) ja **kehitysvammalain** (519/1997) mukaiset palvelut ovat pääsääntöisesti asiakkaalle maksuttomia.
- Osaan palveluista asiakasmaksuja on määritetty laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992), jatkossa **asiakasmaksulaki**, ja asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (912/1992), jatkossa **asiakasmaksuasetus**.
 - yleisperiaate: palvelusta voidaan periä maksu, ellei laissa toisin säädetä
 - maksu voidaan joissakin palveluissa periä asiakkaan maksukyvyn mukaan
- Asiaan on saatu lausunto vammaisneuvoston työvaliokunnalta.

Vammaispalvelulain perusteella maksuttomat palvelut

- päivätoiminta, kuljetusta ja aterioita lukuun ottamatta,
- henkilökohtainen apu,
- palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut,
 - poikkeuksena maksun voi periä palveluasumisen erityiskustannuksista ja henkilökohtaisesta avusta, jos henkilö saa niihin muun lain nojalla korvauksia.
 - erityispalvelut = tukitoimet ja palvelut, jotka edesauttavat hakijan selviytymistä kotona → jos järjestetty palvelu ei liity palveluasumisen järjestämiseen, voidaan siitä periä maksu.
- kuntoutusohjaus,
- tulkkipalvelut,
- sopeutumisvalmennus,
- vammaispalvelulain 11 §:ään liittyvät tutkimukset, joihin hyvinvointialue on antanut niihin osoituksen.

Erityishuoltolain perusteella maksuttomat palvelut kehitysvammaisille asiakkaille

- erityishuollon palvelut, mukaan lukien avohuollon ohjaus ja neuvolatoiminta
 - poikkeus ylläpitomaksu
- erityishuollon saamiseksi välttämättömät matkat
 - matkakulujen korvaus: hyväksytään pääsääntöisesti halvimman matkustustavan mukaan, joka on yleensä julkinen kulkuneuvo (juna, linja-auto). Jos julkinen liikenne ei ole mahdollista puutteellisten liikenneolosuhteiden vuoksi, korvaus on Kelan kuntoutuksen matkakorvauksen 0,33 €/km mukainen.
 - taksikyytiin tulee olla etukäteen lupa sosiaalityöntekijältä tai lääkäriltä
 - korvauksia haetaan erikseen
 - jos tutkimuksia on peräkkäisinä päivinä Konstissa, matkakorvausten vaihtoehtona korvataan yöpymiskustannuksia potilaskodissa tai potilaskodissa yöpymistä vastaavalla summalla

Asiakasmaksujen perusteet asumispalveluissa

- Sosiaalihuoltolain perusteella järjestetty asuminen
 - tulosidonnainen, asiakasmaksulain mukainen asiakasmaksu palvelusta
 - vuokrasopimuksen mukainen vuokra
 - erillinen ateriamaksu ellei kyseessä ole ympärivuorokautinen asumispalvelu, johon sisältyy ateriat
- Vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen
 - yli 16-vuotiaat asiakkaat maksavat asumisestaan vuokrasopimuksen mukaisen vuokran
 - ateriamaksu aterioiden käytön mukaan, jos ateriat kuuluvat asiakkaan palvelukokonaisuuteen
 - ei peritä palvelusta maksua
- Erytyishuoltolain perusteella järjestetty asuminen
 - yli 16-vuotiaat asiakkaat maksavat asumisestaan vuokrasopimuksen mukaisen vuokran.
 - ylläpitomaksu
 - ateriamaksu aterioiden käytön mukaan, jos ateriat kuuluvat asiakkaan palvelukokonaisuuteen.
 - ei peritä palvelusta maksua

Pitkäaikainen laitoshoido Konsti

- Pitkäaikaisella laitoshoidolla tarkoitetaan hoitoa ja kuntoutusta sairaalan, terveyskeskuksen tai muun terveydenhuollon toimintayksikön vuodeosastolla tai sitä vastaavissa olosuhteissa. Laitoshoidoa järjestetään myös sosiaalihuoltolain 22 §:n perusteella.
- Pitkäaikaisessa laitoshoidossa **asiaksmaksu määräytyy asiakkaan maksukyvyn mukaan**. Maksu voi olla enintään 85 prosenttia hoidossa olevan nettokuukausituloista. Asiaksmaksulain 7 c § määrittelee käyttövaran, vuonna 2024 122 €.
- Pääperiaate asiakasmaksujen määräytymiselle on sama kuin ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa, tulot ja vähennykset asiakasmaksulain mukaisesti (7 c §, 10 b §), 10 c § ja 10 d §).
- Pitkäaikaisen laitoshoidon maksu peritään hoidon alkamisesta lähtien, kun ympärivuorokautisen laitoshoidon arvioidaan kestävän yli kolme kuukautta
- Laitoshoidossa ei peritä asiakkaalta erillisiä asumiskuluja, joten niiden kustannuksia ei vähennetä. Lääkkeet sisältyvät palveluun, joten niiden kustannuksia ei vähennetä

Pitkäaikainen laitoshoido Konstissa

- **Erillisen hakemuksen perusteella kotiutumisen ja kuntoutumisen näkökulma huomioiden, erityisiä vähennyksiä Konstn laitoshoidon ajalle esitetään seuraavasti:**
 1. **varastokustannusten tai oman asunnon kustannusten** huomiointi pidempään kuin asiakasmaksulaissa määritetään. Esitetään hyväksyttäväksi hakemuksen mukaan, esim. arvioituun kotiutumiseen saakka.
 2. mahdollisiin **kotilomiin liittyvät matkakulut**: hyväksytään pääsääntöisesti halvimman matkustustavan mukaan, joka on yleensä julkinen kulkuneuvo (juna, linja-auto). Jos julkinen liikenne ei ole mahdollista puutteellisten liikenneolosuhteiden vuoksi, korvaus on Kelan kuntoutuksen matkakorvauksen 0,33 €/km mukainen (keskiarvo) matkakorvaus hyväksytään matkalta, kun asiakas kyydissä
 3. kotilomien osalta **ravintomeno** lasketaan lomapäivien mukaan pääsääntöisesti Kelan toimeentulotuen perusosan 49 %:sta (vuonna 2024 9,50 € vuorokaudessa).
 4. **puhelinkulut** 20 €/kk
 5. **vaateraha** (sis. kengät): enintään Kelan perustoimeentulotuen perusosa 9 % (vuonna 2024 52,89 € / kk)

Ylläpidon käsite kehitysvammaisten asiakasmaksussa

- Ylläpidon ja osittaisen ylläpidon käsitettä ei ole tarkemmin avattu lainsäädännössä
- Tulkinta-apuna normaalisuusperiaate eli **vammasta johtuva avuntarve on lähtökohtaisesti maksutonta, mutta normaaleista elämänmenoista aiheutuvista kustannuksista voidaan periä maksu.**
- Elämismenoilla tarkoitetaan jokapäiväisiä menoja, joita henkilö tavanomaisissa päivittäisissä toimissaan tarvitsee kuten esimerkiksi ruokatarvikkeet, sähkö, vakuutukset, netti- ja puhelinkulut, lääkkeet, henkilökohtainen hygienia, terveydenhuollon menot, parturi- ja kampaamokulut, harrastukset, vaatemienot ja matkakustannukset.
- Ylläpito sisältää muun muassa puhdistusaineet, wc-tarvikkeet, yhteisen pyykkikoneen käyttö, yhteisen saunan käyttö, yhteinen lehtitilaus ja tv sekä yhteisiä harrastus- ja viriketarvikkeista aiheutuvia kuluja.
- Jos kehitysvammaisen henkilö itse vastaa ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista, ei erillistä maksua ylläpidosta voida yleensä periä

Alaikäisten asiakkaiden asiakasmaksut

- Kehitysvammaisen henkilön ylläpidosta voidaan periä maksu. Poikkeuksena ovat alle 16-vuotiaalle annettava osittainen ylläpito ja kehitysvammalaissa tarkoitettua opetusta saavan lapsen osittainen ylläpito sen lukuvuoden loppuun, jonka aikana hän täyttää 16 vuotta. (Asiakasmaksulaki 4 §)
- Pitkäaikaisessa asumispalvelussa alle 16-vuotiailta ei peritä vuokraa, mutta peritään ylläpito- ja ateriamaksu koulun loma-ajoilta ja viikonlopuilta.
- Yli 16-vuotiaalta peritään osittainen ylläpito päiväpalvelusta koululaisten loma-aikoina. Päiväpalvelun ylläpitomaksu koostuu aterioista.

Aluevaltuustolle päätettäväksi (1/2):

1. Erityishuollon saamiseksi välttämättömät matkakulut korvataan seuraavasti:
 - a) Hyväksytään pääsääntöisesti halvimman matkustustavan mukaan, joka on yleensä julkinen kulkuneuvo.
 - b) Jos julkinen liikenne ei ole mahdollista puutteellisten liikenneolosuhteiden vuoksi, korvaus on Kelan kuntoutuksen matkakorvauksen 0,33 €/km mukainen.
2. Pitkäaikaisen laitoshoidon asiakasmaksuun Konstissa hyväksytään erityisiä vähennyksiä (dia 7).
3. Kehitysvammaisilta asiakkailta peritään asumispalveluissa ylläpitomaksu 1,00 €/ läsnäolopäivä ja ateriat laskutetaan toteutuneiden ateriointien perusteella Pohteen voimassaolevan hinnaston mukaan.

Aluevaltuustolle päätettäväksi (2/2):

- Muut asiakasmaksut
 1. Alle 16-vuotiaiden tilapäinen palveluasuminen 20,46 €/vrk.
 2. Tilapäinen palveluasuminen ja asumisvalmennus 27,47 €/vrk, osavuorokautinen asuminen 13,74 €/vrk.
 3. Lyhytaikainen perhehoito perhehoitajan luona tai perhehoito asiakkaan omassa kodissa 31,09 €/vrk.
 4. Osavuorokautinen perhehoito perhehoitajan luona tai perhehoito asiakkaan omassa kodissa 15,55 €, päiväaikaan 2-10 tuntia, yöaikaan 12 tuntia.
 5. Harkinnanvaraisen omaishoidon tuen vapaan asiakasmaksu määräytyy sen lyhytaikaisen asumispalvelun asiakasmaksun mukaan, missä palvelu asiakkaalle järjestetään.
 6. Omaishoidon tuen lakisääteisenä vapaana toteutettava perhehoito asiakkaan kotona on asiakkaalle maksutonta.
- Asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaiset asiakasmaksut tarkistetaan sosiaali- ja terveysministeriön ilmoittamalla indeksitarkistuksella. Muiden asiakasmaksujen tarkistuksessa käytetään elinkustannusindeksiä. Kotiutumisen ja kuntoutumisen perusteella tehtävissä vähennyksissä huomioidaan Kelan perustoimeentulotuen perusosan määrä.